

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

УДК 37.036:378.2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПСИХОЛОГІВ

O. В. ВАРГАТА

Суспільно-економічна ситуація в Україні зумовлює підготовку майбутніх фахівців в умовах інновацій. Це необхідно задля спроможності творчо вирішувати наявні проблеми, уміння швидко пристосовуватися до стрімких змін, що є характерними для нашої держави та сучасного світу.

Актуальність теми дослідження зумовлюється тим, що підготовка кваліфікованих фахівців до творчої професійної діяльності можлива за умови реформ вітчизняної системи освіти.

Не можна оминути важливість розв'язання проблеми формування творчого потенціалу фахівця в галузі психології внаслідок зростання ролі психолога в житті сучасного українського суспільства. На нашу думку, ця проблема є актуальною і потребує пошуку нових підходів для її вирішення.

Розвиток творчого потенціалу фахівця-психолога необхідно розглядати як важливу умову формування творчої особистості. Важливо відзначити, що цей феномен не є статичним показником, а знаходитьться в постійній динаміці, формується в процесі навчання, практичної роботи, у набутті соціального досвіду, а також у оволодінні компетентностями.

На сьогодні значно збільшилася кількість публікацій із приводу досліджень творчого потенціалу особистості в психології та педагогіці, проте ѹ досі існує термінологічна неузгодженість визначення вказаного поняття та його структурних складових. Зокрема, проблема творчого потенціалу особистості висвітлюється в працях таких науковців: І. Білої, Н. Гуткіної, Т. Дуткевич, А. Коваленко, Н. Кузьміної, С. Максименка, В. Моляко, В. Рибалки, С. Сисоєвої, Т. Титаренко та ін.

Різні аспекти формування творчої особистості психолога і психолого-педагогічні чинники, що сприяють становленню її якостей, досліджували такі вчені, як Т. Криво, В. Маригодов, Н. Мартишина П. М'ясайд, Л. Овсянецька, А. Петровський, В. Роменець, Р. Ткач, Т. Харламова та ін.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та експериментальне вивчення психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу психологів.

Результати дослідження. Наукова площа аналізу проблеми потенціалу особистості є надзвичайно широкою, ѹ дослідження лежать на межі психології та інших наук, зокрема – філософії, педагогіки, соціології, державного управління тощо. Термін „потенціал” („potentia”) латинського походження і буквально означає „сила”. У словнику іншомовних слів О. Мельничука одне із тлумачень потенціалу звучить як „можливості, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані” [13].

За Оксфордським словником, „потенціал” визначається як можливість того, що щось буде розвиненім або використаним; риси, що вже існують та можуть бути розвиненими [17].

У психолого-педагогічній науці потенціал особистості частково описується в наступних психологічних термінах: не актуаліовані можливості, задатки, здібності, потреби, ціннісні орієнтації, якості особистості, нахили, приховані структуровані ресурси, резерви, творчі імпульси, внутрішня енергія, продуктивні сили, потреби пізнання самого себе та інших. Крім цього, потенціал особистості пов’язується з процесами актуалізації, реалізації, розгортання, відтворення, розкриття, втілення, сходження до самого себе, прагнення „вийти за власні межі”, самотворення, самовираження, самоствердження, самореалізації [14].

За Д. Леонтьєвим особистісний потенціал – це узагальнена системна характеристика індивідуально-психологічних особливостей людини, що лежить в основі здатності особистості входити зі стійких внутрішніх критеріїв і орієнтирів у своїй життєдіяльності та зберігати стабільність діяльності й смислових орієнтацій за зовнішнього тиску і в змінних умовах [5].

За С. Максименком, потенціал – це така можливість, яка, реалізуючись у діяльності, удосконалюється, залишаючись потенційною (ймовірнісною можливістю), у той час як діяльність відокремлена від потенціалу і є засобом досягнення поставленої мети [6].

З позиції науковців, творчість – людська діяльність, яка має на меті створення чогось нового. Може розглядатись із позиції об’єктивного аналізу (соціологічного, аксіологічного) як створення нових цінностей, примноження об’єктів культури. З психологічної точки зору під творчістю розуміється не тільки процес створення принципово нового, але й діяльність, яка передбачає відкриття нового для даного індивіда, розв’язання задачі, що посталася перед ним упередше.

3. Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2002. 186 с.
4. Дуткевич Т. В. Психологія творчості : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів психолого-педагогічних спеціальностей. Кам'янець-Подільський : агентство „МЕДОБОРИ”, 2003. 134 с.
5. Кузьмина Н. В. Творческий потенциал специалиста. Акмеологические проблемы развития. *Гуманизация образования*. 1995. № 1. С. 41–53.
6. Лихвар В. Д. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 ; Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2003. 24 с.
7. Міерович М. М., Шрагина Л. И. Технология творческого мышления. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2008. 495 с.
8. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України* ; за ред. члена кореспондента АПН України Н. В. Чепелевої. 2002. № 22. Київ : Нора-Прінт. 350 с.
9. Мясоед П. А., Рубинштейн С. Л. Ідея живого человека в психологии. *Вопросы психологии*. 2009. № 4. С. 108–118.
10. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини / упоряд. : С. Максименко, Л. Кондратенко, О. Главник. Київ : Мікрос-СВС, 2003. 245 с.
11. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посібник. Київ : 1996. 287 с.
12. Роменець В. А. Психологія творчості. Київ : Либідь, 2001. 311 с.
13. Сисоєва С. О. Творча педагогічна діяльність вчителя : ознаки і методи. *Початкова школа*. 2005. № 4. С. 6–14.
14. Сисоєва С. О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : монографія. Київ : Едельвейс, 2014. 399 с.
15. Туриніна О. Л. Психологія творчості : навч. посібник. Київ : МАУП, 2007. 160 с.
16. Харламова Т. М. Креативність у структурі художніх здібностей вчителя образотворчого мистецтва. *Психологічні дослідження: електрон. наук. журн.* 2010. № 3 (11). URL : psystudy.ru/index.php/num/2010n3-11/329-kharlamova11.html. (дата звернення : 01.04.2019).
17. Oxford English Dictionary, second edition, edited by John Simpson and Edmund Weiner, Clarendon Press, 1989, twenty volumes, hardcover.